

25. септембар 2013.

Враћајући се са Зебрњака код Куманова, са члановима Друштва за неговање слободарских традиција Србије из Ниша, свратисмо у Старо Нагоричане, како би посетили цркву Св. Ђорђа (1313-1317) задужбину краља Милутина. Да би смо имали то задовољство, морали смо 20 дана раније да се најавимо. Дочекаше нас два приучена момка, један продаје свеће, други нам прича о историјату светиње. Прва реченица му је била „Ова македонска црква у којој је сахрањен бугарски цар Михајло Шишман“ одмах сам престао да га слушам.

Мој отац Петар Гагулић као свршени богослов, Битољске богослиовије, један од бољих у генеравији, добио је 1929. године као прво службовање парохију у Старом Нагоричану у Цркви Св. Ђорђа. Цркву је затекао у очајном стању. Зидови су са спољашње стране били затрпани наслагама шута и земље до једног метра висине. Под Цркве био је комплектно подигнут. Бугари су 1917. Око Цркве и унутар ње копали два метра дубоко, тражећи гроб цара Михајла Шишмана, који је погинуо на Велбужду 1330. године. Главно интересовање за оправку храма показао је митрополит скопски Варнава, будући патријарх. Донета је одлкука сда се храм што пре рестаурира. Држава је одобрила кредит од 52.000 динара.

У јуну 1930, под руководством нашег чувеног архитекте Ђурђа Бошковића, отпочела је опрвка, која је завршена 1932. године.

Целокупнун рестаурацију забележио је мој отац Петар Гагулић, свештеник, у „Летопису храма Св. Ђорђе у Старом Нагоричану“. Ту је описао комплетан живопис у припратном делу храма, у олтару и на иконостасу средњег дела. Овај летоопис који је издат 1938. године сачуван је сдамо у једном примерку, јер су мога оца 1941., протерали из Скопља.

У храму, на иконостасу постоје две огромне иконе, са леве стране попрсје Св. Ђорђа, а са десне стране, што је необично, мајка Божја са Христом, две предивне иконе. Кондраков, руски археолог, каже да су фреске у Нагоричану најбоље у српској историји. Иначе, краљ Александар је 1928. године овде подигао школу. У њој је мој отац затекао само мушку децу. Моја мајка Радмила, као свршени гимназијалац, отворила је одељење домаћинске школе за женску децу, учећи их писмености, хигијени, домаћинству. У том периоду очувала је троје деце којима су мајке умрле на порођају. Целог живота су је звали „мајка Рада“, а нас браћом.

Црква је данас пуна мемле. Свештеник Македонске православне цркве, Србин, живи у Куманову, долази само по потреби. Црквена зграда у којој је рођен мој брат руинирана је и зарасла у шибље, бедем око цркве зарастао у коров, старо гробље неочишћено. Крајње је време да Министарство културе и СПЦ заузму став о српским културним добрима ван Србије. Министарство просвете би требало у годишњи план екскурзија средњих и основсних школа да препоручи обилазак Куманова, Зебрњака, Старог Нагоричана. Јер, већина наше деце о средњем веку зна само да смо у то време јели кашиком и виљушком.

Коста Гагулић, пензионисани професор, Ниш

(Политика)